

Södertörns högskola

Examensarbete 15 hp | Utbildningsvetenskap C | Höstterminen 2009

Lärarytbildningen med interkulturell profil

I samarbete med

– En kvalitativ studie av hur samarbetet ser ut mellan klasslärare och specialpedagoger och dess påverkan på elever

Av: Ramina Dawd

Handledare: Farhad Jahanmahan

Abstract

Syftet med detta examensarbete har varit att undersöka hur samarbetet fungerar mellan klasslärare och specialpedagoger på en skola i Stockholmsområdet samt dess påverkan på berörda elever.

Frågeställningarna som har fungerat som stöd för undersökningens genomförande är följande: Vilka problem upplever klasslärare och specialpedagoger i sin undervisning i förhållande till elever i behov av särskilt stöd? Hur fungerar samarbetet mellan klasslärare och specialpedagoger på skolan? Hur påverkas berörda elever av detta?

Metoden som har använts för att genomföra undersökningen har främst varit kvalitativ i form av intervjuer. Undersökningen utgörs av fyra kvalitativa intervjuer med två klasslärare samt två specialpedagoger på en skola i Stockholms län. Resultatet för studien visar att problemen som klasslärarna och specialpedagogerna upplever i undervisningen i förhållande till elever som kräver extra stöd framför allt relateras till tidsbristen. Tidsbristen leder till att eleverna inte får tillräckligt stöd som egentligen krävs av pedagogerna, fastän de själva strävar efter att stödja eleverna fullständigt. Tidsbristen visar sig dock drabba klasslärarna mer än vad den drabbar specialpedagogerna. Detta på grund av att specialpedagogerna har tillgång till att arbeta med barnen i mindre grupper som i sin tur bidrar till att eleverna får mer hjälp än vad de vanligtvis skulle få hos klassläraren. Resultatet av studien visar även att samarbetet mellan klasslärarna och specialpedagogerna fungerar både bra och dåligt på grund av en mängd olika faktorer. Den främsta orsaken till att samarbetet många gånger brister är på grund av klasslärarnas och specialpedagogernas skilda syn på vad som är viktiga behov för eleverna, det vill säga vilka elevers behov som det bör tas hänsyn till.

Nyckelord: specialundervisning, samarbete, klasslärare, specialpedagoger

Keywords: special education, collaboration, class teacher, teacher within special education

Innehåll

1 Inledning	4
1.1 Syfte	5
1.2 Frågeställningar.....	5
1.3 Begreppsdefinition	5
1.4 Bakgrund.....	6
1.4.1 Specialundervisning	6
1.4.2 Salamancadeklarationen.....	7
1.4.3 Lpo 94	7
1.5 Uppsatsens disposition.....	7
1.6 Tidigare Forskning	8
1.6.2 Fördjupad specialpedagogisk kompetens i arbetslaget:	10
1.6.3 Samarbete.....	12
2 Teori.....	16
3 Metod	19
3.1 Val av metod	19
3.2 Genomförande.....	19
3.3 Urval.....	20
3.4 Etiska överväganden	21
3.5 Avgränsning	21
4 Resultat.....	22
4.1 Problematik i undervisningen	22
4.2 Samarbetet mellan klasslärare och specialpedagoger	23
4.3 Samarbetet ur specialpedagogernas perspektiv.....	24
4.4 Samarbetet ur lärarnas perspektiv	25
5 Analys	28
6 Sammanfattning	34
6.1 Slutsatser	34
6.2 Förslag på vidare forskning.....	35
7 Referenser	36
8 Bilagor.....	37

1 Inledning

I varje skola finns ett antal elever som är i behov av särskilt stöd, vilket kan påverka dem i deras skolutveckling. Dessa svårigheter påverkar inte endast berörda elever i undervisningen, utan det berör även klasslärare och specialpedagoger som i hög grad bör kunna tillämpa ett samarbete som präglas av gemensamma mål och syften, som i sin tur stimulerar elevens behov i undervisningen. Det finns mycket forskning som bedrivs inom specialpedagogiken. Dock saknas undersökningar som belyser hur samarbetet fungerar mellan specialpedagoger och pedagoger på en skola, ett samarbete som många gånger stöter på hinder och som ibland kan ge upphov till konflikter mellan lärare.

Detta examensarbete kommer att behandla barn i behov av särskilt stöd med fokus på hur samarbetet ser ut mellan klasslärare och specialpedagoger samt dess påverkan på elever. Intresset för att skriva om detta ämne väcktes framför allt i samband med att det under lärarutbildningens gång lagts stor vikt på att vi som lärare bör sträva efter att anpassa oss till varje enskild individs förutsättningar och behov, vilket tydliggörs i 1994 års läroplan (Lpo 94):

Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den skall med utgångspunkt i elevens bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling.¹

En av utmaningarna som lärare ständigt möter i sitt yrke är hur de skall gå tillväga för att uppnå ett sådant ideal. Bengt Persson tydliggör detta då han skriver:

Att i arbete med ett ämnesinnehåll utforma undervisningen på sådant sätt att *alla* elever får utbyte av den är den centrala uppgiften för varje lärare. Samtidigt är just detta det kanske svåraste som en lärare har att hantera i sitt yrke.²

Intresset för att skriva detta examensarbete kommer även från många erfarenheter som den verksamhetsförlagda utbildningen har gett i möte med elever som visat behov av extra stöd i undervisningen. Intresset kommer dessutom från erfarenheter i möte med lärare som visat skilda uppfattningar och kompetens inom området. Uppsatsen vänder sig till alla lärare, men framför allt till blivande och nyexaminerade lärare eftersom det är ett viktigt ämne som berör läraryrket i många sammanhang. Idag handlar läraryrket inte endast om att överföra kunskap till elever. Idag handlar

¹ Lpo 94, ur Lärarboken från Lärarnas riksförbund: 13

² Persson: 110

läraryrket framför allt om att vara medveten om elevers olikheter för att kunna använda sin pedagogiska förmåga på bästa möjliga sätt, för att nå ut till varje elev. Det mångsidiga klassrummet medför en mängd pedagogiska utmaningar som kräver hög lärarkompetens. Därför är det viktigt att alla lärare höjer kompetensen i sitt yrke. Uppsatsen skrivs med förhoppning att utveckla ny kunskap som berikar lärare att tillämpa samarbete på en ny nivå. Undersökningen befinner sig dock inte inom ramen för ett nytt forskningsfält, men eftersom det finns ett personligt intresse för ämnet görs ett försök att ge sig på en undersökning kring ämnet.

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur samarbetet ser ut mellan klasslärare och specialpedagoger och dess påverkan på elever.

1.2 Frågeställningar

- Vilka problem upplever klasslärare och specialpedagoger i sin undervisning i förhållande till elever i behov av särskilt stöd?
- Hur fungerar samarbetet mellan klasslärare och specialpedagoger?
- Hur påverkas berörda elever av detta?

1.3 Begreppsdefinition

Med *samarbete* menas arbete som bedrivs av två eller flera tillsammans av gemensamt syfte³. Med *Samverkan* avses gemensamt handlande för speciellt syfte⁴. *Elever i behov av särskilt stöd* är ett samlingsbegrepp för en ganska stor grupp barn som av fysiska, psykiska, sociala, kognitiva eller andra orsaker bedöms behöva särskilda stödinsatser⁵. *Specialpedagogik* är ett verksamhetsområde inom skolväsendet som förekommer inom utbildning av barn, ungdomar och vuxna, det vill säga från förskola till vuxenutbildning. Specialpedagogikens målgrupper är elever som anses vara i behov av särskilt stöd och elever med funktionsnedsättningar. Stödundervisning är den vanligaste formen av särskilt stöd och skall erbjudas elever som har svårt att nå målen för verksamheten⁶. Stödundervisning är för elever som

³ www.ne.se Sökord: Samarbete, Datum: 2009-12-10

⁴ www.ne.se Sökord: Samverkan, Datum: 2009-12-10

⁵ Lundgren & Persson: 42

⁶ www.ne.se Sökord: Specialpedagogik, Datum: 2009-12-10

av olika skäl har svårigheter att klara undervisningen i vanlig klass. Orsakerna till svårigheterna kan vara fysiska, psykiska eller mer utmärkande inlärningssvårigheter⁷ Bland annat olika typer av diagnoser

1.4 Bakgrund

I detta avsnitt ges främst en kort beskrivning till vad specialundervisning innebär samt hur det har sett ut historiskt i Sverige i relation till specialundervisningen i skolan. Därefter beskrivs de styrdokument för skolans verksamhet som behandlar engagemang och samarbete.

1.4.1 Specialundervisning

Specialundervisning är en form av undervisning som stödjer elever som av olika skäl har svårigheter att klara av undervisningen i vanlig klass. Det finns en mängd bakomliggande orsaker till sådana svårigheter, men orsakerna relateras framför allt till fysiska och psykiska funktionsnedsättningar eller mer specifika inlärningssvårigheter.

Specialundervisning har funnits i Sverige redan från 1800- talet då barn och ungdomar som inte kunde undervisas i den vanliga skolan, skickades till så kallad ”abnormundervisning” i särskilda institut eller specialskolor. Under mitten av 1900- talet ökade antalet specialklasser starkt inom det obligatoriska skolväsendet. Efter grundskolans införande 1962 utvecklades specialundervisningen alltmer och började ges som specialundervisning i olika former av skolkliniker, dit eleven fick gå för att få hjälp.

Under 1970- talet framställdes den integrerade eller samordnade specialundervisningen, som innebar att eleven undervisades i sin vanliga klass, där specialläraren arbetade parallellt med klassläraren. I samband med detta fick Specialundervisningen en karaktär av förebyggande åtgärder. Senare skolreformer har tagit sikte på att klassläraren bör bli mer kompetent inom det specialpedagogiska området. De specialpedagogiska insatserna ses främst som stöd för elever med uttalade fysiska funktionsnedsättningar, utvecklingsstörda, elever med sociala och känslomässiga problem samt elever med olika former av hjärnskador. Insatserna avser även elever med inlärningssvårigheter, koncentrationssvårigheter, läs- och skrivsvårigheter, andra språkliga störningar samt elever med matematiksvårigheter. En elev skall ges möjlighet till stödundervisning om eleven riskerar att inte lyckas uppnå målen vid slutet av det femte och nionde skolåret. Hur det specialpedagogiska arbetet skall organiseras bestäms inom den enskilda skolan⁸.

⁷ www.ne.se Sökord: Specialpedagogik., Specialundervisning, Datum: 2009-12-10

⁸ www.ne.se Sökord: Specialundervisning

1.4.2 Salamancadeklarationen

Enligt Salamancadeklarationen bör lärare och skolpersonal engagera sig på ett aktivt och kreativt sätt, för att skolan skall kunna ledas framgångsrikt. Ambitionen är att kunna bygga upp ett effektivt samarbete och lagarbete för att tillgodose elevernas behov. Skolans ledning har ett särskilt ansvar för att stimulera till positiva förhållningssätt inom hela skolan samt ha tillsyn över att det sker en effektiv samverkan mellan klasslärare och stödpersonal. Varje enskild skola är gemensamt ansvarig för varje elevs framgång eller misslyckande. Därmed är det undervisningsgruppens ansvar, snarare än den enskilde lärarens att dela ansvaret för elever med behov av särskilt stöd. Lärarna utgör dock en huvudroll i sin egenskap av ledare i undervisningen och skall stödja eleverna genom användning av tillgängliga resurser både inom och utanför klassrummet⁹.

1.4.3 Lpo 94

Enligt Lpo 94 är den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt. Detta kräver att undervisningsmålen alltid prövas, resultaten följs upp och utvärderas samt att nya metoder prövas och utvecklas. Ett sådant arbete måste ske i ett aktivt samspel mellan skolans personal och elever samt i nära kontakt med såväl hemmen som samhället¹⁰.

Alla lärare som är verksamma i skolan skall uppmärksamma och stödja elever i behov av särskilt stöd. All personal som arbetar i skolan skall dessutom samverka med varandra för att bidra till att skolan får en god miljö för utveckling och lärande. Läraren skall stimulera, handleda och ge särskilt stöd till elever som har svårigheter samt kunna samarbeta med andra lärare i arbetet för att utbildningsmålen skall uppnås¹¹.

1.5 Uppsatsens disposition

Efter dessa inledande avsnitt kommer tidigare forskning kring ämnet att presenteras. Därefter följer ett kapitel där den teoretiska utgångspunkten behandlas (kapitel två). Efter detta följer ett kapitel som behandlar vilken metod som tillämpats för att genomföra undersökningen (kapitel tre). Därefter följer ett kapitel som presentera resultatet för undersökningen som utgörs av en empirisk studie där fyra enskilda intervjuer har genomförts med två klasslärare samt två specialpedagoger på en skola i

⁹ Salamancadeklarationen:25

¹⁰ Lpo 94, ur Lärarboken från lärarnas riksförbund:16

¹¹ Lpo 94, ur Lärarboken från lärarnas riksförbund: 21

stockholmsområdet (kapitel fyra). Därefter följer ett kapitel där resultatet för undersökningen analyseras. Här görs ett försök att sammankoppla den teoretiska utgångspunkten med studiens resultat. (Kapitel fem). Slutligen följer ett kapitel som behandlar en sammanfattande diskussion om vilka slutsatser som utvecklats i samband med undersökningens analys (kapitel sex).

1.6 Tidigare Forskning

I följande avsnitt kommer tidigare forskning kring området att presenteras. Avsnittet är indelat i två delar. I det ena avsnittet presenteras specialpedagogikens relation till den vanliga pedagogiska verksamheten, följt av ett avsnitt som behandlar forskning kring samarbete.

Enligt Bengt Persson, professor i specialpedagogik har få vetenskapliga studier genomförts i Sverige där den specialpedagogiska verksamheten studerats ur ett helhetsperspektiv och i förhållande till den vanliga pedagogiska verksamheten. Dessutom är sådana studier inte vanligt förekommande i våra grannländer, med undantag för studier av kvantitativ form som riktat fokus mot hur stora delar av årskullarna som fått specialpedagogiskt stöd. Persson menar att detta främst beror på områdets komplexitet samt svårigheter att bestämma och fastställa stödformer¹².

Vidare betonar Persson att ett av de forskningsprojekt som fått betydelse för förståelsen av specialpedagogikens relation till den vanliga pedagogiken är: *specialundervisning och dess konsekvenser* (SPEKO). Projektet bestod av en kvalitativt inriktad metod som genomfördes av en forskargrupp vid Göteborgs universitet. I den första studien: *specialpedagogiskt arbete i skolan* intervjuades 80 befattningshavare angående sin syn på den specialpedagogiska verksamheten. Persson förklarar att syftet med studien framför allt var att med utgångspunkt i hur ett antal lärare, specialpedagoger och rektorer redogör för sin skolas specialpedagogiska verksamhet, studera dess förutsättningar, motiveringar och genomförande. I den andra delstudien: *specialundervisning och differentiering*, redovisas resultatet från en genomgripande kvantitativ studie där ungefär 9000 elever födda 1982 deltog, varav drygt 3000 som fått specialpedagogiskt stöd under sin skolgång. Trots att studien genomfördes under mitten av 1990-talet, menar Persson att det finns skäl att redovisa några av SPEKO projektets huvudresultat. En anledning till detta är bland annat att resultatet väckte stor uppmärksamhet i Sverige¹³.

¹² Persson: 62

¹³ Persson: 63

En av huvudfrågorna som varit avgörande för studiens resultat är hur specialpedagogisk verksamhet skiljer sig från vanlig klassrumsundervisning¹⁴. Med utgångspunkt i frågan visar resultatet att informanterna har både gemensamma och skilda uppfattningar. Enligt Persson är den vanligaste uppfattningen kring skillnaden mellan vanlig klassundervisning och specialpedagogisk verksamhet att specialpedagogisk verksamhet oftast sker i små grupper, vilket resultatet av studien visar tydliga exempel på. Resultatet av studien visar att många lärare har uppfattningen om att tempot i klassrummet är för högt, vilket leder till att de långsammare barnen får svårt att hinna med. Specialundervisningen fungerar på så sätt som stöd för att anpassa undervisning till den långsamme eleven samtidigt som verksamheten avlastar läraren i klassrummet så att tempot kan hållas. I detta sammanhang framhävs vikten och behovet av individualisering samt att de svaga eleverna får möjlighet att arbeta i egen takt¹⁵.

Vidare menar Persson att elevens långsamma inlärningsförmåga och behovet av ett högre tempo även kan ge upphov till konflikter mellan klasslärare och specialpedagoger eftersom det förekommer skilda åsikter kring hur elevens utveckling fortgår. I dessa fall kan det hända att lärare blir oense då många klasslärare anser att det händer för lite i elevens utveckling¹⁶.

1.6.1 Lärarkompetens och specialpedagogik

I Sveriges skollagstiftning är det en ambition att en så stor andel elever som möjligt skall gå i den vanliga skolan. I samband med internationella jämförelser går det även att konstatera att en tämligen liten andel av årskullarna går i andra skolformer än grundskolan och gymnasieskolan. Idag har grundskolan fortfarande svårigheter i att leva upp till ambitionen att hålla samman elevgrupperna, trots att grundskolan i princip är organisatoriskt odifferentierad. I försök att lösa differentieringsproblem har olika former av specialpedagogiska åtgärder utformats. En orsak som bidragit till detta är att lärarutbildningen fortfarande är inriktad mot ämnen och stadium. År 1985 togs ett nytt riksdagsbeslut om en ny lärarutbildning i Sverige med syfte att lärarkompetens och behörighet inte skulle vara låsta till stadiegränser. Trots detta visade det sig svårt att lämna det traditionella tänkandet. Under 90-talet utgavs ett antal kritiska rapporter där det ställdes krav på nya förändringar av lärarutbildningen. I dessa utredningar lades tyngdpunkten främst på att lärarutbildningen måste förflyttas mot det mer allmänna som en grund för ett livslångt lärande inom läraryrket.

¹⁴ Persson: 64

¹⁵ Persson: 66

¹⁶ Persson: 67

Vidare söktes ett mer uttalat vetenskapligt förhållningssätt samtidigt som yrkespraktikens ställning lyftes fram som bas för teoretisering och kunskapsbildning¹⁷.

Ett dilemma som uppstått inom specialpedagogiken är att den bidrar till och legitimerar åtgärder som leder till exkludering och segregation. Det har oftast varit lärare vid specialpedagogiska institutioner som ansvarat för de specialpedagogiska intrycken på lärarutbildningen, vilket har bidragit till ett slags kvalitetsgaranti. Detta har dessutom bidragit till att lärare i bland annat pedagogik och metodik haft möjligheten att undvika problem i förhållande till elevers svårigheter. Ett annat problem är att de förväntningar man traditionellt haft på specialundervisning i skolan återfunnits i lärarutbildningen. Hur undervisningen tillrättaläggs för ”svaga elever” har blivit specialpedagogikens uppgift att lösa¹⁸.

Persson hänvisar till 1999 års lärarutbildningskommittés slutbetänkande som bland annat skriver att en av specialpedagogikens mest betydande uppgifter är att bidra till att personal i skola och förskola kan möta den naturliga variationen av elevers olikheter. I dagens skola är specialpedagogik en nödvändig kompetens och ett nödvändigt kunskapsområde i utvecklingen av skolans pedagogiska arbete. Det berör framför allt varje individs rättighet att få utbyte av skolan genom att få delta utifrån sina egna erfarenheter, kunskaper, förutsättningar och behov¹⁹. Lärarutbildningskommittén anser att alla lärare skall ha kompetens att planera arbetet med ambition att tillgodose elevers olika behov av tid, stimulans och stöd. Blivande lärare skall därför redan i sin grundutbildning utveckla kunskaper för att möta de utmaningar det innebär för att elever i svårigheter skall kunna ingå i den vanliga skolans gemenskap. För att kunna sträva efter detta syfte krävs specialpedagogisk kunskap. Detta innebär dock inte att alla lärare skall ha kunskap om alla typer av hinder utan att lärare skall öka förståelse för att funktionshinder av olika slag ryms inom den naturliga variationen av olikheter. Med utgångspunkt i detta blir det naturligt att läraren, i de fall den egna kompetensen inte räcker till, söker stöd från specialpedagoger och andra specialister utan att frånta sig ansvaret för eleven²⁰.

1.6.2 Fördjupad specialpedagogisk kompetens i arbetslaget:

Arbetslagets betydelse för en god pedagogisk verksamhet har framställts i ett antal statliga utredningar och förslag framför allt *Elevens framgång - Skolans ansvar* (Ds 2001:19), som Persson refererar till

¹⁷ Persson: 102

¹⁸ Persson: 103

¹⁹ Persson: 105

²⁰ 1999 års lärarutbildningskommittés slutbetänkande (SOU 1999:63), se Persson: 106

I departementsskrivelsen framställs arbetslaget som skolans viktigaste samarbetsarena. Vidare betonas att arbetslagets sammansättning och dess syfte har en central betydelse. Här belyses att det är vanligare att arbeta i lag där flera vuxna delar ansvaret för en elevgrupp i de tidigare årskurserna. Inom sådana lag finns det uppenbarligen en högre grad av flexibilitet samt mer effektiva och bättre anpassade arbetsätt. I de senare årskurserna är denna form av arbetslag ovanligt. Under skolåren 7-9 dominerar ämnesorganisationen och det är ovanligt att lärare följer med elevgruppen från tidigare till senare skolår.

Expertgruppen hävdar att de skilda sätten att organisera arbetslagen framför allt hänger ihop med olika pedagogiska synsätt. Den förtroendeklyfta som ofta finns mellan de lägre åldrarnas lärare och lärare för år 7-9 har troligtvis dessa olika synsätt som grund. De olika pedagogiska synsätt som expertgrupperna belyser som hinder för samverkan inom och mellan olika skolformer får betydande negativa konsekvenser, kanske främst för elever i behov av särskilt stöd. I sådana fall krävs att personalen sammanförs i en grundsyn på barn och ungdomars lärande och utveckling, för att arbetslagen skall fungera väl. Problemen handlar framför allt om hur man som lärare skall gå tillväga för att nå alla elever så att de får optimala möjligheter för sitt lärande. Detta kan underlättas om någon av arbetslagets medlemmar har en fördjupad specialpedagogisk kompetens, vilket dessutom bidrar till att extern hjälp inte blir lika nödvändigt²¹.

Läroutbildningen som infördes år 2001 ger möjligheter för blivande lärare att inom ramen för grundutbildningen läsa specialpedagogik som inriktning och/eller specialisering. Den specialpedagogiska inriktningen syftar på att bidra till att blivande lärare som så eftertraktar skall kunna utveckla en mer specifik kompetens inom ämnet. Det finns ett behov av en sådan kompetensprofil inom samtliga skolformer för att bidra med kunskaper om hur olika faktorer påverkar möjligheterna för människors delaktighet, utveckling och lärande samt att den skall utgöra en grund i arbetslagets samlade kompetens. Det innebär att en lärare med sådan kompetens kan stödja övriga medlemmar i arbetslaget och utveckla nya arbetsformer för att skapa goda lärandemiljöer för alla elever. En lärare med denna kompetens kan dessutom fungera som en samtalspart i frågor kring exempelvis förhållningssätt, värderingar och bemötande. Lärare med specialpedagogisk inriktning har även studerat ett eller flera ämnen i sin utbildning, vilket innebär att de har en kombination av ämneskunskaper, didaktiska och fördjupade specialpedagogiska kunskaper. En sådan kombination kan utgöra en tillgång i arbetslagets arbete. Den specialpedagogiska inriktningen utgångspunkt är förståelsen av specialpedagogik som ett självständigt ämne där de politiskt normativa intrycken och därmed de utbildningspolitiska målen utgör grundläggande inslag. En kombination med ämnesdidaktiska och allmäntdidaktiska kunskaper liksom

²¹ *Elevers framgång - skolans ansvar* (Ds 2001:19), se Persson: 108-109

kunskaper i ämnet kan berika arbetslaget med en kompetens som stimulerar möjligheterna att utveckla den pedagogiska differentieringen inom sammanhållna grupper. Detta blir mer väsentligt mot bakgrund av att elever med utvecklingsstörning, synskador och hörselskador vanligtvis undervisas av samma lärare som övriga elever. Här betonas de didaktiska kunskaper som centrala. Persson poängterar att det skulle kunna talas om en didaktik som förstärks av specialpedagogisk kunskap, det vill säga ”specialdidaktik”²². Ett välfungerande arbetslag kan i sådant fall avgöra hur de mål som satts upp blir möjliga att nå. Ett arbetslag med ambition och målsättning att inom laget försöka lösa problem i förhållande till att barn och ungdomar är olika, lär på olika sätt och i olika takt, har goda förutsättningar för att både personal och elever känner delaktighet, meningsfullhet och glädje i arbetet. Detta är förvisso sammankopplat med att realistiska och medvetna mål vägleder verksamheten samt att målen även är anpassade till var och ens individuella förutsättningar. Vidare lägger Persson stor vikt vid att den fördjupade kunskapen som tillförs arbetslaget genom studier i specialpedagogik som inriktning eller specialisering bör rikta fokus mot de didaktiska frågorna²³.

En fördjupad specialpedagogisk kompetens bland lärare i arbetslaget är inte det enda som Persson eftertraktar. Författaren lägger även vikt på specialpedagogens kompetens och menar att specialpedagogen utgör en viktig funktion i det pedagogiska arbetet inom skola och förskola. Specialpedagogen skall tillsammans med skolans ledning utgöra en garanti för att verksamheten är skapad för alla. Specialpedagogen har dessutom ett ansvar att arbeta för och utveckla kvalitét i det inre arbetet så att en god lärande miljö kan erbjudas alla barn och unga²⁴. Persson menar även att en viktig uppgift som specialpedagogen har är att vara en kompetent samtalspartner och rådgivare, inte endast för skolans personal, utan även för föräldrar. Specialpedagogen bör även kunna arbeta nära arbetslaget eller enskilda lärare. Detta samarbete kan framför allt handla om att efter analys av en elev bidra till och utveckla arbetsformer som är anpassat till den enskilde elevens behov. Vidare betonar Persson att det är viktigt att specialpedagogen medverkar i den individuella planeringen i att upprätta åtgärdsprogram. Han menar även att specialpedagogen i en del fall själv bör genomföra samt utvärdera åtgärdsprogram²⁵.

1.6.3 Samarbete

Enligt Roger Ellmin, legitimerad psykolog, fil. dr. och skolforskare, vilar vårt samhälle på människors arbete. Det är en del av människans natur att producera, skapa och förändra. Därför är det viktigt att ingå i ett bra arbete för att kunna leva ett bra liv. Arbetet i sig är en primär förutsättning för vår

²² Persson: 109

²³ Persson: 110

²⁴ Persson: 111

²⁵ Persson: 112

identitetsuppfattning. Genom vårt arbete får vi människor möjlighet att känna efter vem vi är, vad vi kan och vad andra tycker om vårt sätt att vara. Genom arbete får vi möjlighet att förverkliga oss själva i samspel och samverkan med andra människor, vilket även förekommer i skolans värld.

Enligt Ellmin har varje enskild individ rätt att ställa krav på sin skola som arbetsplats och utvecklingsmiljö eftersom verksamheten ska bidra till meningsfullhet, trygghet och glädje. Skolans miljö ska dessutom präglas av laganda och samarbete. Skolmiljön ska även vara fri från negativitet både i och utanför klassrummet där utrymme för personligt initiativ ges²⁶.

Vidare menar Ellmin att skolan är en relationsintensiv plats där många relationer och samarbetsformer måste fungera väl för att verksamheten ska vara bra. Att bidra till en skolas utveckling handlar främst om att tillgodose hur relationer och samarbete utvecklas på olika nivåer. Relationer i skolan omfattar en dimension av den individuella medlemmen i gruppen, gruppmedlemmarnas samspel med varandra samt gruppens relation till omvärlden. På så sätt kan relationer och samarbetsformer i skolan bestå av den individuella förhållande till sina arbetskollaboratorer i den egna arbetsgruppen, men även arbetsgruppens förhållande till andra grupper. Ingen gruppmedlem står helt fri i förhållande till den egna arbetsgruppen²⁷. Arbetsgruppen står i sin tur inte helt fri i relation till andra arbetsgrupper. Relationerna på en arbetsplats spelar stor roll för hur arbetet upplevs. Att ingå i en fungerande grupp tillför gruppen styrka och stimulans²⁸. Att ingå i en grupp som inte fungerar väl kan däremot leda till påfrestning och ge negativa effekter som sprids över till andra situationer. På så sätt kan samarbetet i en grupp leda till såväl möjligheter som hinder för arbetstillfredsställelse och personlig tillväxt. Det som sker i en grupp kan få konsekvenser för en annan eftersom allt hänger samman och påverkar varannat. Arbetet som lärare utför i skolan, men utanför klassrummet får konsekvenser för själva klassrumssituationen. Hur samarbete i arbetsgrupper fungerar beror på en rad faktorer, allt från organisationsfaktorer till subtila psykologiska mekanismer i samspel mellan människor. I ett väl fungerande samarbete bör socialt stöd ingå. Den stödjande miljön skall vara präglad av ömsesidighet, gemenskap, öppenhet och förtroende. I gruppen bör det även finnas stöd, lyhördhet och tolerans²⁹. Det sociala stödet kategoriseras enligt följande stödformer:

Emotionellt stöd Alla människor behöver emotionellt stöd. Ett stöd som består av uppskattning, omtanke, uppmärksamhet och tillgivenhet där glädje och vänligt bemötande lyfter och stimulerar

²⁶ Ellmin: 1

²⁷ Ellmin: 18

²⁸ Ellmin: 19

²⁹ Ellmin: 76

verksamheten. I detta ingår ofta att visa omtanke, att ställa upp med tid och engagemang samt att acceptera varandras upplevelser³⁰.

Värderande stöd som består av beröm/kritik, förväntningar och medarbetarsamtal. Det innebär främst att vi genom arbetet utvecklar kunskaper och färdigheter, på vilka vi bygger en uppfattning om oss själva. Genom andras reaktioner går det även att skapa en uppfattning om vad andra anser om arbetet. Det värderande stödet krävs för att bygga upp en stabil och realistisk yrkesroll³¹.

Informativt stöd omfattar råd/förslag, riktlinjer, information, handledning och utbildning. Att få informativt stöd handlar främst om att skingra ovisshet. Om det saknas information tolkas detta oftast utifrån ett eget perspektiv. Att få information innebär även att kunna känna sig betydelsefull. För att ett samarbete ska fungera effektivt krävs tydlig information för att det inte ska ske missförstånd³².

Materiellt stöd omfattar anpassning av resurser och handgriplig praktisk avlastning. Det är den praktiska delen som främst handlar om att få mer tid, material eller avlastning i en svår situation³³.

Med utgångspunkt i Knut Sundell & Birgit Flodins utvärdering av samverkans arbete, belyser Lundgren & Persson att samverkan är ett begrepp som oftast har en positiv klang. Samtidigt är begreppet är mångtydigt och i allmänhet dåligt definierat. Författarna har med hjälp av Berggrens (1986) utgångspunkt i samarbete som ett generellt begrepp sammanställt Berggrens försök till definition och urskiljer följande underordnade nivåer av samarbete:

- Konsultation som berör rådfrågning eller samråd med syfte att enas om ett gemensamt handlande
- Coordination som berör samordning av en eller flera verksamheter för att uppnå enhetlighet dock utan att en verksamhet inskrider i en annan
- Collaboration som innebär att handla gemensamt för att uppnå ett i förväg fastställt syfte
- Integration som handlar om att skilda verksamheter går upp helt i varandra varvid gränserna mellan dem försvinner.

³⁰ Ellmin: 78

³¹ Ellmin: 79

³² Ellmin: 80

³³ Ellmin: 81

På så sätt är samverkan ett ganska långt gånget samarbete som kan sägas karakteriseras av

- Gemensamma mål och syften
- Urskiljbara kompetensgränser
- Ambition att tona ned professionshierarkier
- Gemensam syn på klienternas behov

Med utgångspunkt i ovanstående karakteristika menar Lundgren & Persson att det blir naturligt att samverkan kommit att framstå som önskvärt. Samverkan stämmer dessutom väl överens med en generell strävan att i det komplexa samhället söka efter helhetslösningar och utgå från ett holistiskt förståelseperspektiv på världen³⁴.

Ur ett forskningsperspektiv blir det då nödvändigt att inte enbart studera miljöer där samverkan som fenomen kommit att fungera väl. Snarare har utgångspunkten varit att studera väl fungerande miljöer för att söka faktorer där samverkan kan vara en sådan faktor som bidragit till framgång.³⁵

³⁴ Lundgren & Persson: 28

³⁵ Lundgren & Persson: 29

2 Teori

I följande kapitel ges en beskrivning av den teoretiska utgångspunkten som använts för att stödja undersökningen. Undersökningen stöds av Roger Ellmins illustration av tre modeller som beskriver hur olika arbetsgrupper kan vara utformade. Syftet med att använda en sådan teori är främst för att ta reda på om någon av dessa principer stämmer överens med denna undersökning. Principerna illustreras enligt följande modeller:

Specialistmodellen i grupper som organiseras enligt specialistmodellen finns inget riktigt samarbete mellan medlemmarna i arbetslaget. I sådana arbetsgrupper råder istället anonymitet, tvivel och strategier där det hålls gränser. Varje gruppmedlem fokuserar sig på sina individuella arbetsuppgifter och arbetar oberoende av sina arbetskamrater. I gruppen finns inga gemensamma mål att sträva efter, utan var och en utvecklar enbart sina egna mål. På så sätt minskas behovet av samarbete. Istället genomförs en noggrann rollfördelning där var och en har sin egen plats. Därigenom undviks öppna konflikter mellan gruppmedlemmarna. Ämnesindelningarna är logiska, men äger rum utan låsta gränser. Kunskaper som förmedlas i ett ämne går att tillämpa i ett annat. Således krävs en i hög grad utvecklad samverkan mellan lärare i olika ämnen som inte går ut på att negligera specialkunskaper, utan som krävs för att uppnå goda resultat³⁶.

Ingen - är- specialistmodellen i grupper organiserade enligt denna modell ses alla ur ett likvärdigt perspektiv, vilket innebär att ingen har mer kunskap än någon annan. Arbetsgruppen styrs av konformitet och jantelagen. Gruppmedlemmarnas individualitet, specialkunskaper eller fördjupad kompetens tas inte tillvara eftersom det inte ses som en resurs för gruppen, utan snarare som ett hot. Samarbetet utgår från att arbetsuppgifter fördelas på ett rättvist sätt, vilket sker oberoende av medlemmarnas kunskaper. Därmed begränsas arbetsuppgifterna³⁷.

Kunskapsmodellen är den ideala arbetsmodellen som ger störst möjlighet att arbeta målmedvetet mot gemensamma mål. I grupper organiserade enligt kunskapsmodellen utnyttjas individualitet, specialkunskaper och kompetens på sådant sätt som tillför arbetet. Här tas varandras hjälp och lärdomar tillvara och medlemmarnas kunskaper utnyttjas för att bidra till ett bra arbete. Samarbete innebär inte att arbetsuppgifterna övertas av varandra eller att arbetet utförs på samma sätt, utan istället används alla kunskaper och färdigheter som finns i gruppen för att uppnå de gemensamma målen. Den samlade kompetensen blir något mer än varje enskild individs kompetens eftersom man tillsammans i gruppen

³⁶ Ellmin: 42

³⁷ Ellmin: 42-43

kan uppnå mer än vad som kan klaras av enskilt. Gruppen fungerar både i sin uppgifts och samspelsfunktion. Grupper som lyckas med detta har arbetat hårt för att vara öppna och visa respekt för varandras kompetenser. Vi-känslan är mycket stark där trygghet, stimulans och målbeskrivning blivit de centrala styrfaktorerna för gruppens arbete.

De flesta av oss ingår i arbetsgrupper. En avgörande betydelse för en grupps arbetstillfredsställelse, trivsel och utveckling är hur relationer och samverkan fungerar eller inte fungerar i gruppen. Att tillhöra en arbetsgrupp som fungerar bra bidrar till identitet och trygghet. Gruppen kan dock bli en tvångströja som hindrar trivsel och utveckling. Inom de flesta arbetsgrupper förekommer en kamp om uppmärksamhet, inflytande och status, vilket avgör om gruppen blir en tillgång eller belastning. Ingen människa ska behöva acceptera att ingå i en dåligt fungerande arbetsgrupp eftersom alla i en arbetsgrupp har ansvar för gruppens utveckling.

Ellmin tydliggör två funktioner som finns i en arbetsgrupp. Dessa funktioner tar sin utgångspunkt i en arbetsgrupps uppgifts och samspelsfunktion. Uppgiftsfunktionen utgörs av organisatoriska och institutionella förutsättningar. Samspelsfunktionen utgörs av psykologiska förutsättningar. Således är varje samarbetsituation en fråga om två dimensioner, vilka är uppgift och samspel. En framgångsrik grupp lägger lika stor vikt vid båda dimensionerna³⁸. Förutsättningarna som Ellmin belyser kan sammanfattas enligt följande figur:

Bra samarbete

Förutsättningar hos organisationen:

- Klart formulerade mål
- Lämplig arbetsfördelning
- Möjlighet att diskutera problem i arbetet
- Tillräcklig kompetens hos befattningshavarna

³⁸ Ellmin: 44

Förutsättningar hos den enskilde individen:

- Förstå vad målen innebär och konsekvenser för det egna arbetet
- Förstå sin roll och sitt ansvarsområde
- Vill tala med andra
- Använder tillfällen som ges för att ta upp problem
- Vill samarbeta och genom sin speciella kompetens bidra till helheten

3 Metod

I följande kapitel presenteras metoden som har använts för att genomföra undersökningen. Här beskrivs val av metod, genomförande och urval. Avsnittet beskriver även vilka etiska överväganden som gjorts. Dessutom ges en kort beskrivning av undersökningens avgränsning.

3.1 Val av metod

Metoden som har använts för att samla in relevant fakta kring studien har framför allt varit kvalitativ, i form av intervjuer. En kvalitativ undersökning valdes i samband med att en sådan metod bidrar till djupgående fakta kring ett ämne som behandlas. Enligt Kvale bidrar en kvalitativ forskningsintervju till ny kunskap. En sådan form av intervju handlar framför allt om ett samspel och utbyte av information samt uppfattningar mellan två människor som talar kring ett ämne av gemensamt intresse.³⁹

Anledningen till varför en sådan metod används för att genomföra denna undersökning beror framför allt på att få möjlighet att utnyttja samspelet mellan intervjuaren och informanterna som i sin tur bidrar till riklig information.

3.2 Genomförande

Undersökningens genomförande tar sin utgångspunkt i fyra enskilda intervjuer med två klasslärare samt två specialpedagoger på en skola i Stockholmsområdet. Informanterna för intervjuerna kontaktades via personlig kontakt i samband med två besök på skolan. I första hand togs det kontakt med skolans expedition där det togs emot information kring aktuella pedagoger som kunde intervjuas. Därefter kontaktades var och en av dessa lärare för att ställa frågan om de var villiga att ställa upp för en intervju. Samtliga informanter visade intresse, vilket bidrog till att datum för intervjuerna kunde bokas.

Samtliga klasslärare och specialpedagoger som skulle ställa upp för en intervju informerades i förväg om vilket ämne uppsatsen behandlar. De informerades även om att intervjuerna skulle spelas in, vilket inte var något problem för informanterna. Samtliga informanter fick dessutom intervjufrågorna i förväg via E-post en vecka innan intervjuerna skulle genomföras. På så sätt kunde informanterna förbereda sig inför intervjun.

Den första intervjun ägde rum torsdagen den 12 november med en specialpedagog som även har erfarenhet som klasslärare på en skola i Stockholmsområdet. Intervjun ägde rum i ett klassrum som specialpedagogen undervisar i där den spelades in under 30 minuter.

³⁹ Kvale: 34

Den andra intervjun ägde rum måndagen den 16 november med en tal- och specialpedagog på samma skola i Stockholmsområdet. Även denna intervju ägde rum i ett klassrum som specialpedagogen undervisar i där den spelades in under 45 minuter.

Måndagen den 16 november genomfördes ytterligare en intervju med en klasslärare på samma skola i Stockholmsområdet som spelades in under 30 minuter. Intervjun genomfördes i ett klassrum som läraren undervisar i.

Den sista intervjun genomfördes tisdagen den 17 november med ytterligare en klasslärare på samma skola. Även denna intervju spelades in under 30 minuter och ägde rum i ett klassrum som läraren undervisar i.

Materialet som har använts för att genomföra samt framställa undersökning har främst varit med hjälp av litteratur om specialpedagogik och samarbete. Exempel på sådan är litteratur av Bengt Persson, Marianne Lundgren, Roger Ellmin m.fl.

3.3 Urval

Personerna som valts för denna undersökning är två specialpedagoger samt två klasslärare på en skola i Stockholmsområdet. Specialpedagogerna har lång erfarenhet inom det specialpedagogiska fältet och har arbetat som både klasslärare och specialpedagoger under en lång tid. Numera arbetar de endast som specialpedagoger och undervisar barn i behov av särskilt stöd, vilket omfattar en mängd olika svårigheter.

Klasslärarna som valts för denna undersökning är personer med lång erfarenhet av läraryrket, varav en som tidigare arbetat som specialpedagog, vilket innebär att hon förutom lärarutbildningen har utbildats som specialpedagog. Dessa klasslärare har lång erfarenhet av undervisning med elever i behov av särskilt stöd eller svårigheter av olika slag. Exempel på sådana svårigheter är framför allt läs- och skrivsvårigheter, koncentrationssvårigheter eller sociala svårigheter.

Skolan som valts för denna undersökning är en F9 skola som befinner sig i Stockholmsregionen. Anledningen till varför denna skola valts för undersökningen är framför allt eftersom den verksamhetsförlagda utbildningen genomförts där och som i sin tur gett erfarenheter av den specialpedagogiska verksamheten. Årskurserna som valts för denna undersökning är år 1-6 eftersom den specialpedagogiska undervisningen endast erbjuds elever i dessa åldrar.

3.4 Etiska överväganden

Samtliga informanter valde att vara anonyma i denna undersökning, vilket är ett beslut som respekterades. Därför presenteras inga namn på informanterna. Därmed presenteras inte i vilken skola intervjuerna har genomförts på, utan hänvisas till en skola i Stockholmsregionen, vilket är det aktuella området som skolan befinner sig i.

Att informanterna fick vara anonyma är ett övervägande som måste finnas i åtanke hos en intervjuare. Det finns många människor som visar osäkerhet inför en intervju eftersom de inte vill medverka utan att få vara anonyma. Därför är det viktigt att som intervjuare ta hänsyn till informantens beslut.

3.5 Avgränsning

Uppsatsen koncentrerar sig på en skola i Stockholmsområdet. Varför undersökningen avgränsas till denna skola är framför allt eftersom den verksamhetsförlagda utbildningen har genomförts där. Denna studie är därmed avgränsad till ett antal lärares värderingar och attityder kring den specialpedagogiska verksamheten och samarbete med övrig personal på skolan. Det går därför inte att framställa ett generellt svar kring studien i denna undersökning eftersom det kan se olika ut på varje skola. Skolan har en specialpedagogisk verksamhet för barn i yngre åldrar som två specialpedagoger ansvarar för. Uppsatsen koncentrerar sig på elever som är i behov av särskilt stöd, vilket kan omfatta en mängd olika faktorer. Undersökningens fokus ligger dock i hur samarbetet ser ut mellan klasslärare och specialpedagoger och dess påverkan på elever. Därför kommer ingen djupgående fakta om vad som omfattas inom ramen för elever i behov av särskilt stöd att beskrivas.

4 Resultat

I följande kapitel kommer undersökningens resultat att presenteras. Studiens resultat utgörs av empirin som framställts genom fyra kvalitativa intervjuer med två klasslärare samt två specialpedagoger.

Kapitlet kommer att delas upp i två avsnitt där resultatet redovisas med utgångspunkt i frågeställningarna som utgjort grunden för undersökningen. Informanterna har ungefär lika lång erfarenhet av läraryrket, varav tre av dessa med specialpedagogisk inriktning. Eftersom informanterna för undersökningen är anonyma presenteras de enligt följande: specialpedagog A och B, samt Klasslärare A och B. Resultatet kommer att presenteras enligt följande struktur:

- Problem som upplevs i undervisningen i förhållande till barn i behov av särskilt stöd.
- Upplevelser kring samarbetet och dess påverkan på elever.

4.1 Problematik i undervisningen

Enligt samtliga specialpedagoger och pedagoger i undersökningen är tidsbristen en faktor som utgör det största problemet för undervisningen. Tidsbristen leder till att elever som behöver mer uppmärksamhet inte får det optimala stödet som krävs. Trots att det är en ambition att ge dessa elever fullständigt stöd, visar det sig i praktiken vara en mycket svår uppgift, framför allt för klasslärarna som arbetar med betydligt större grupper:

Ja det är väl tiden, att man inte riktigt hinner med dem eftersom de kräver ju oftast mer tid. Har man en väldigt stor grupp och inte så många halvklassstimmar, så är det ju det som är problemet. Man vill hinna med och man hinner inte sitta med dem så länge, utan det är o fara iväg till nästa elev och så vidare. Det är ju det. (Intervju Klasslärare A, 2009-11-16)

Jag kan tycka att det huvudsakliga problemet är att de får för lite tid. Annars är det inte så stort problem, utan det är tiden som är problemet, att de inte får tillräckligt med tid. (Intervju klasslärare B, 2009-11-15)

Samtidigt betonar klasslärare B att om dessa elever ska få en chans att fungera i klassrummet krävs det att läraren skapar en absolut lugn och trygg inlärningsmiljö. Om en sådan optimal miljö finns i klassrummet kan lärare klara av ganska mycket inom ramen för den vanliga klassen eftersom det går att individualisera undervisningen, vilket hon är övertygad om att alla gör:

Alla gör inte samma saker längre, det var länge sedan. Det är det som blir direkt avgörande. Om du kan få det här lugnet i klassrummet. Får du det då kan du klara ganska mycket som krävs av klasslärare. (Intervju Klasslärare B, 2009-11-15)

Det är dock lättare för specialpedagogerna som arbetar med barnen i mindre grupper att anpassa undervisningen till elevernas behov samt att ständigt kunna vara tillgängliga. Samtidigt upplever även specialpedagogerna att det krävs mer tid. Specialpedagog A poängterar emellertid att klassläraren är mer belastad än vad en specialpedagog är:

Visst påverkar det. Det krävs mycket mer tid än vad man vanligtvis behöver. Man måste vara uppmärksam och planera för dessa elever. Det krävs mer av klassläraren. I vissa fall måste man dubbelplanera eller göra lappar för att komma ihåg olika saker. (Intervju specialpedagog A, 2009-11-12)

Specialpedagogerna anser att det är väldigt viktigt att börja tidigt och inte vänta och se. Samtidigt poängterar båda att det är väldigt viktigt att som klasslärare och specialpedagog lyfta fram elevernas självförtroende:

Jag försöker att få dem positivt inställda eftersom de inte ska känna att de är ett nederlag. Vi försöker lyfta deras självförtroende. Man måste vara positiv och uppmuntra eleverna. Man ska inte säga att de inte kan! (Intervju specialpedagog A, 2009-11-12)

Det är väldigt viktigt att ta sig an dessa barn väldigt tidigt, redan i ettan så att de inte bygger upp de här negativa förväntningarna och känner sig misslyckade. Man måste vara lyhörd och titta och hitta tills man känner att det här passar mig. (Intervju specialpedagog B, 2009-11-16)

Vidare betonar specialpedagog A att eleverna inte kan arbeta självständigt, utan behöver stöd och hjälp. Det är dessa barn som oftast blir väldigt okoncentrerade och stökiga. De klarar inte att sitta stilla under lektionerna, vilket leder till att de bygger upp ett dåligt självförtroende. Eftersom eleverna påverkas av sina svårigheter i undervisningen är det enligt specialpedagogerna väldigt viktigt att lyfta upp deras självförtroende på olika sätt. Elevernas svårigheter upplevs inte som ett problem för pedagogerna i undervisningen, utan problemet är snarare hur de skall gå tillväga för att hjälpa dessa elever på en optimal nivå. Svårigheten ligger framför allt i tidsbristen.

4.2 Samarbetet mellan klasslärare och specialpedagoger

Det finns både en förenad och en skiljande syn kring samarbetet mellan klasslärarna och specialpedagogerna. Samtliga lärare ansåg att samarbetet fungerade bra, men att det kunde förbättras. Enligt samtliga informanter är samarbetet präglad av gemensamma mål och syften samt även en gemensam syn på elevernas behov. Däremot är det vägen dit som lärarna kan tycka olika om, vilket tydliggörs väldigt mycket under intervjuerna. Detta är ingenting informanterna behöver yttra sig om,

utan det märks när de diskuterar kring ämnet. Resultatet visar att det finns skilda perspektiv i frågan, det vill säga ur klasslärares perspektiv och ur specialpedagogernas perspektiv.

4.3 Samarbetet ur specialpedagogernas perspektiv

Specialpedagog A ansåg att samarbetet fungerade väldigt bra på skolan. Hon poängterade att de brukar ha ett möte varje vecka då de bland annat diskuterar elevvårdsfrågor. Hon berättade även att hon tillsammans med lärarna i arbetslaget hjälps åt. De talar om för varandra vad de har gjort och hur det har gått och så vidare.

Specialpedagog B ansåg att samarbetet har fungerat väldigt bra på skolan. Han betonade dock att samarbetet fungerade mycket bättre när de arbetade i stråk, vilket innebar att eleverna delades in i flexibla grupper som fick hjälp hos klasslärarna och specialpedagogen under bestämda tider varje vecka. Detta är dock en arbetsmetod som klasslärarna och specialpedagogerna inte arbetar efter längre. Han poängterade även att stråkmotoden kunde ha sina för och nackdelar i samband med att ett stråk kanske kunde få mycket mer hjälp om dagen och andra inte lika mycket. Orsaken till detta var att en del lärare endast ville arbeta med de mindre barnen och inte gärna med äldre och viceversa, vilket ledde till att det kunde bli en snedfördelning. Vidare betonar specialpedagog B att det positiva med ett sådant system var att personalen blev mycket mer samspelade eftersom de visste att barnen gick hos specialpedagogen en dag i veckan. Här arbetade eleverna med samma uppgifter som resten av klassen, men på olika nivåer.

Då behövde de inte känna att nu har vi varit borta från klassundervisningen och missat en massa som vi måste ta igen. Tyvärr gör många lärare så att de inte gör det att de ser att de som är i klassen ska jobba med något liknande men på en högre nivå. (Intervju specialpedagog B, 2009-11-16)

Specialpedagog B menar att om eleverna kom till honom och tränade exempelvis läsförståelse, kunde de andra eleverna i klassen arbeta med samma ämne, men på en högre nivå.

Nej då sitter man. Man har en modell och jobbar efter det. Och man har liksom att vecka efter vecka ska vi hinna med det och det. Och de som då går till mig de har ju förlorat den tid. Alltså måste de antingen sitta kvar på eftermiddagen eller också ta hem extra och jobba för att hinna ikapp och klara sina mål och det tycker jag är ett väldigt gale system. Ingen ska behöva känna att nu har jag varit hos specialpedagogen och nu måste jag ta igen en massa. Då blir ju de mycket mer belastade än de andra barnen. (Intervju specialpedagog B, 2009-11-16)

Han menar att samarbetet skulle kunna förbättras och betonar att det fungerade väldigt bra när de arbetade med stråksystemet. Lärarna hade samarbetat under en längre period och anpassade undervisningen på så sätt att de visste vilka elever som skulle vara borta under bestämda dagar.

Uppfattningen om samarbetet i dagens läge är att det delvis fungerar bra. De har en tydlig uppdelning och lärarna vet när eleverna ska gå till specialpedagogen. Han menar dock att det som har förändrats är att en del lärare inte tar hänsyn till att elever går ifrån klassen för att få hjälp hos specialpedagogen. Han menar även att det är mycket annat som händer på skolan som påverkar undervisningen negativt:

Häromdagen fick vi ett erbjudande från Göta lejon att man kunde få gå på teater och då var det en klass som gick iväg på det och missade då den lektionen. Nästa lektion skulle de vaccineras för den nya influensan och då gick den lektionen bort. Jag har även varit sjuk i två veckor. Så nu sen jag kom tillbaka har jag inte haft en enda lektion med dessa elever på grund av olika omständigheter och det tycker jag är väldigt frustrerande. Det är ju sådant som händer i skolan och som man inte kan rå över tyvärr. (Intervju specialpedagog B, 2009-11-16)

I detta sammanhang anser han att det är viktigt att prioritera och tänka efter när det sker olika saker på skolan. Att det görs under olika tider så att det inte hamnar på samma ämne.

4.4 Samarbetet ur lärarnas perspektiv

Enligt klasslärare A finns det ingen tydlig organiserad form av samarbete där klasslärarna och specialpedagogerna samverkar enligt en specifik metod. Däremot påpekar hon att de ses i arbetslaget som samtliga lärare deltar i. Hon påpekar även att de brukar stöta på varandra i personalrummet eller i korridoren där de byter ut några meningar. Detta är något som klasslärare A inte är nöjd med eftersom hon eftersträvar en mer organiserad form av samarbete. Hon menar att samarbetet skulle fungera bättre om det fanns mer struktur och mer dynamiskt arbete. Under höstterminen 2009 har klasslärare A inte haft möjlighet att delta mycket i arbetslagets möten eftersom hon medverkat i ett projekt som upptagit hennes tid, vilket resulterat i att det blivit väldigt lite samarbete för hennes del. Därför har hon fått avsluta projektet eftersom det inte fungerade att vara borta. I fråga om hur samarbetet fungerar mellan samtliga pedagoger i arbetslaget menar klasslärare A att samarbetet är tvådelat, det vill säga det som fungerar bra och inte lika bra:

Ja om man kan bena upp det som fungerar och inte fungerar, så tycker jag kanske att det fungerar. Nu har jag ju bara matte fyra timmar i veckan. Det är parallellt lagt. Det är en gammal idé som jag utarbetade så att det ska bli mer effektivt, så långt tycker jag att det har fungerat bra. Sen är det lite diskussion om vilka elever som ska gå iväg och där har man ju olika behov. ... Vill ju ha dem som är svagast och det är ju utifrån hans perspektiv. Klasslärarens perspektiv blir lite annorlunda. Det blir ju så att man kanske ville ha någon som är halv svag, men där det är socialt, en elev som kanske behöver lugn och ro. Och där har vi olika syn på det. Det är många faktorer som spelar in. Det är en prioriterings fråga. Hur man prioriterar. Hur man resonerar kring vad som är viktiga behov. (Intervju klasslärare A, 2009-11-16)

Hon menar att det är många faktorer som påverkar detta. Det är framför allt en prioriteringsfråga, det vill säga hur lärarna prioriterar och resonerar kring vad som är viktiga behov. Där har klassläraren och specialpedagogen olika syn. Hon ifrågasätter inte att specialpedagogerna gör ett bra jobb eftersom det vet hon att de gör. Hon anser dock att deras skilda åsikter inte alltid ger en praktisk effekt på klassen:

Ja alltså vi känner varandra väldigt väl och jag vet att vi tänker väldigt olika. Det är inte alltid så att det ger en praktisk effekt på klassen. Det är bara delvis. Vi har skilda åsikter i vissa frågor. (Intervju klasslärare A, 2009-11-16)

Slutligen poängterar hon att det i första hand är viktigt att samarbetet fungerar bra mellan specialpedagogen och eleverna. Det är det allra viktigaste, vilket hon anser att det i stort sett gör. Samarbetet mellan klassläraren och specialpedagogen har dock brustit vid en del tillfällen, vilket har påverkan en elev i klassen negativt:

Det ett barn i den här klassen just som inte ska få vara kvar i specialundervisningen. I den frågan har jag och specialpedagogen haft olika syn. Eleven har ju då känt detta och där har ju vårt samarbete inte varit särskilt bra. Så det har varit lite drama kring den pojken. Otroligt ledsen blev han vid ett tillfälle. (Intervju klasslärare A, 2009-11-16)

Hon påpekar dock att detta kunde ha skett ändå. Hon menar att det inte behöver vara samarbetet som är dåligt:

Det här är ju väldigt knepiga barn också. Men jag kan ju tycka att det har fått effekt på eleverna. (Intervju klasslärare A, 2009-11-16)

Enligt klasslärare B fungerar samarbetet väldigt dåligt. Hon menar att samarbetet skulle kunna förbättras och bli mer effektivt:

Det är väldigt, väldigt lite samarbete tycker jag. Man skulle kunna göra väldigt mycket mer där. Jag har ju försökt förorda den här modellen att man efter ett test samlar in alla de barnen som visar sig ha luckor inom ett speciellt område. Sen så intensiv kör man det och sen så ut i klassen igen. Och så samlar man in alla barn som exempelvis inte har förstått klockan, så intensiv kör man det och så vidare. Istället för att man har de här permanenta grupperna, men jag har ju fått lägga mig där för det var ju ingen annan som ville ha den modellen. Nej det är väldigt lite samarbete måste jag säga. (Intervju klasslärare B, 2009-11-17)

Orsaken till detta är att allt samarbete tar tid och kraft. Hon menar att det är mycket lättare att köra sitt eget race. Hon betonar även att resurserna fördelas på så sätt att det finns ett antal specialpedagog-timmar för ett speciellt antal elever. Hon poängterar att detta i praktiken innebär att om en klasslärare exempelvis har sex klasser så finns det en specialpedagog för dessa sex klasser. Timmarna ska därefter

fördelas efter behov. I praktiken delas timmarna upp på så sätt att klasserna får ungefär lika många timmar. Hon anser att det beror väldigt mycket på hur samarbetet fungerar inom arbetslaget för att få ut det mesta möjliga, det vill säga att parallelllägga lektioner för att specialläraren ska kunna hjälpa barn från flera klasser samtidigt. Klasslärare B anser att det beror mycket på om man är beredd på att göra avkall och se fördelarna med det hela. Svårigheten blir då hur många barn specialpedagogerna kan hjälpa:

Då finns det av gammal hävd någon magisk regel på en gräns på kanske fem-sex barn som specialpedagogerna tar emot. Så har det varit historiskt, vilket man kan ifrågasätta tycker jag som klasslärare, men alltså så har det sett ut. (Intervju klasslärare B, 2009-11-17)

Klasslärare B anser att det fortfarande finns en väldigt begränsad resurs. Hon menar att det extra stöd barnen ska ha, det måste de även få i klassen i den vanliga undervisningen. Det räcker inte enligt henne med de få timmarna som finns. Hon upplever att specialundervisningen har sett likadan ut under en lång period och att det har hänt väldigt lite:

Jag har varit lärare nu i 31 år och jag har sett ganska få avstick från den här modellen som jag pratade om som också råder på den här skolan. Nämligen att specialläraren sitter med små grupper av barn och att de här grupperna blir permanenta vad man än säger. Det är samma lilla grupp barn och så har det sett ut. (Intervju klasslärare B, 2009-11-17)

Hon poängterar även att ett stort problem är ofta att det var väldigt länge sedan en specialpedagog varit klasslärare och inte riktigt kan se klassens behov på samma sätt som klasslärarna gör. I detta sammanhang menar hon att det är viktigt att klassens specialpedagog som arbetar på skolan undervisar hela klassen minst en gång i veckan. Hon betonar att det inte går att se behoven på samma sätt om detta inte finns kvar. Ett sådant jämförelsematerial behövs enligt henne för att kunna se vad det är eleven behöver få hjälp med, vilket kan tydliggöras i en större grupp:

Jag tänker att man går tillväga så att man testat och ser vilka behov som finns av extra stöd och sen lägger man upp det tillsammans. Det blir lätt slentrian att den som var svag i matte när den var sju år det är den ungen som sitter där när den är 11 år också sen i samma grupp och det blir inte bra. De barnen har såna förväntningar att jag kommer vara här hela tiden. Jag skulle vilja lägga upp det annorlunda än vad det är nu, med lite mer rullande grupper och att få barnen att ta ansvar för sin egen inläring. Det är liksom nyckeln i det här. (Intervju klasslärare B, 2009-11-17)

Detta visar att läraren är missnöjd med det nuvarande systemet och eftersträvar liksom klasslärare A ett mer organiserat och flexibelt arbete med växlande grupper. Detta är även något som specialpedagog B betonade i samband med att han var mer nöjd när de arbetade efter stråkmotoden då det fanns mer flexibilitet och samspel mellan klasslärarna och specialpedagogerna.

5 Analys

Som det tidigare nämnts i resultatkapitlet visade det sig vara tidsbristen som utgjorde det största problemet i förhållande till undervisning av elever i behov av särskilt stöd. Samtliga informanter menade att tiden inte räckte till för att hjälpa dessa elever på bästa möjliga sätt. Tidsbristen påverkade dock klasslärarna mer än vad den påverkade specialpedagogerna eftersom klasslärarna arbetar med betydligt större grupper. Klasslärare A menade att tiden oftast inte räcker till då hon även påpekade att när man som lärare arbetar med elever i en stor grupp, hinner man oftast inte sitta med eleverna tillräckligt länge, vilket påverkar eleverna negativt. Även klasslärare B relaterade till att tidsbristen var det huvudsakliga problemet i undervisningen. Samtidigt menade även specialpedagog A att det krävs mer tid för dessa elever. Hon poängterade dock att klasslärarna är mer belastade i detta sammanhang.

Utifrån denna studie kan det konstateras att informanterna för denna undersökning använder delar av arbetsmodellerna som beskrivs i den teoretiska utgångspunkten. Därmed verkar pedagogernas arbete präglas av en blandning av modellerna. Samarbetsmodellen som dock tar mest plats i beskrivandet av informanternas samarbete är specialistmodellen. Detta beror på en mängd olika faktorer.

Enligt Ellmin finns inget tydligt samarbete i grupper organiserade enligt specialist modellen.

Utmärkande för modellen är att varje gruppmedlem fokuserar på sina egna arbetsuppgifter då de arbetar oberoende av sina kollegor. Därmed kör de sitt eget race.

En faktor som stärker denna teori i samband med empirin är utifrån det uttalande som klasslärare B gjorde under intervjun. Hon menade att samarbetet var väldigt svagt samt att det kunde göras mycket mer om viljan att samarbeta fanns bland samtliga pedagoger, vilket hon betonade att det fanns brist på, det vill säga brist på engagemang hos pedagogerna. Under en period hade hon själv engagerat sig i att förorda en ny modell med mer flexibla elev grupper, istället för att ha permanenta grupper. Det var dock ingen annan av pedagogerna som ville arbeta efter en sådan modell, vilket resulterade i att klasslärare B fick ge sig inom den punkten. I fråga om varför hennes kollegor inte ville utveckla en sådan modell menade hon att allt samarbete tar tid och kraft och påpekade att det är mycket lättare att köra sitt eget race. Detta visar tydligt på ett bristande samarbete mellan klasslärarna och specialpedagogerna. Det visar även att det inte finns en tydlig struktur. Visserligen ses de i arbetslaget, men det är inget samarbete som endast är ämnat för elever i behov av särskilt stöd eftersom sådant arbetet kräver mer tid. Detta tydliggör återigen i uttalandet som klasslärare B gjorde, det vill säga ”att allt samarbete tar tid och kraft”. Brist på samarbetet visar sig även i att specialpedagog B berättade om hur hans elever hade missat ett flertal av hans lektioner på grund av olika omständigheter, vilket återigen visar att samarbetet

inte fungerar bra då specialpedagogen var missnöjd med detta. Att klasslärarna planerat andra aktiviteter under specialundervisningstimmar där hela klassen skulle vara med utan att diskutera detta med specialpedagogen visar ytterligare en brist i samarbetet. Detta eftersom specialpedagogen inte hade informerats om det. Specialpedagog B menade att det framför allt handlar om en prioriteringsfråga. Han menade att klasslärarna borde ha planerat annan verksamhet på så sätt att den inte endast påverkar specialundervisnings timmarna. Visserligen finns det omständigheter som inte går att rå över som exempelvis att eleverna under ett tillfälle skulle vaccineras för den nya influensan. Å andra sidan är detta fortfarande en prioriteringsfråga om det endast drabbar ett ämne.

En annan faktor som förtydligar det bristande samarbetet är klasslärarnas och specialpedagogernas skilda synsätt i relation till elevernas behov. Trots att samtliga pedagoger menade att de hade en gemensam syn på elevernas behov kan det ifrågasättas i praktiken eftersom ett flertal av informanternas uttalanden visade annat. Klasslärare A betonade bland annat att det hade förekommit en diskussion med henne och specialpedagogen om vilka elever som skulle få specialpedagogiskt stöd då det främst handlar om olika behov. Hon påpekade även att specialpedagogen endast vill hjälpa de elever som är svagast, till skillnad från klassläraren som menade att även elever med exempelvis sociala problem eller som behöver en lugn miljö också bör få hjälp. Även hon menade att detta är en prioriteringsfråga, det vill säga hur det resoneras kring vad som är viktiga behov. Något som stärker det bristande samarbetet är utifrån ett uttalande som specialpedagog B gjorde som menade att samarbetet fungerade mycket bättre förr då det fanns mer struktur och samspel mellan pedagogerna, vilket enligt honom inte finns längre. Visserligen har de en tydlig uppdelning då klasslärarna är medvetna om när eleverna ska gå iväg till specialpedagogen. Han menade dock att en del lärare inte tar hänsyn till att eleverna går ifrån klassen för att få hjälp hos specialpedagogen. Detta visar ytterligare en faktor som stärker det bristande samarbetet.

Specialpedagogen som ansåg att samarbetet fungerade bra verkade inte vara riktigt engagerad under intervjun till skillnad från de andra informanterna eftersom hon gav väldigt korta och outvecklade svar. Därav visar resultatet av denna studie framför allt att samtliga informanter har skilda attityder mot ett välfungerande samarbete. Resultatet av studien visar även att det bristande samarbetet gett en negativ effekt på barnen under ett flertal tillfällen. Något som stärker detta är utifrån ett uttalande som klasslärare A gjorde då hon berättade om en elev som upplevt att de hade skilda åsikter kring om eleven skulle få vara kvar i specialundervisningen. I denna aspekt menar även hon att samarbetet inte fungerat som det borde göra. Hon menade även att de tänker väldigt olika, vilket inte alltid ger en praktisk effekt på barnen. I samband med eleven upplevt att pedagogerna haft skilda synsätt kring dennes behov

menade klassläraren som gjorde detta uttalande att det inte endast behöver vara det bristande samarbetet som är en faktor som påverkar negativt. Det handlar enligt henne även om ”väldigt knepiga barn”. Detta visar ytterligare en orsak till att det inte finns ett riktigt samarbete mellan klasslärarna och specialpedagogerna. De elever som får specialpedagogiskt stöd har även påverkats negativt av samarbetet eftersom de under ett flertal tillfällen hade missat specialpedagogens lektioner på grund av olika omständigheter. Detta ledde till att eleverna förlorade sina timmar med specialpedagogen eftersom de deltagit i andra aktiviteter med klassen. I detta sammanhang brister samarbetet eftersom lärarna i förväg hade planerat annan verksamhet utan att rådfråga eller diskutera det med specialpedagogen. Detta visar att samtliga pedagoger kan arbeta oberoende av varandra samt utan att ta hänsyn till varandra eller elevernas behov. En faktor som tydliggör att samarbetet inte fungerar som det borde göra är utifrån uttalanden som ”det är bra, men det bör förbättras” eller ”det var bättre förr”.

De skilda uppfattningarna kring elevernas behov har många gånger gett upphov till konflikter mellan klasslärarna och specialpedagogerna, vilket lett till att det blivit dålig stämning i gruppen, en stämning som inte behövde tydliggöras, utan som blev påtaglig under intervjuernas gång. Resultatet visar att klasslärarna och specialpedagogerna upplever samarbetet utifrån sina egna perspektiv. Ett sådant perspektiv utgår från specialpedagogens kompetens och erfarenheter i förhållande till yrket samt klasslärarens kompetens och erfarenheter i förhållande till yrket. I och med att pedagogerna arbetar på olika sätt, det vill säga i hel klass och i mindre grupper ser de olika behov hos eleverna. Enligt klasslärarna vill specialpedagogerna endast hjälpa elever som de själva anser är svagast och är i behov av mer hjälp än andra elever. De arbetar inte gärna i hel klass då de menar att det är bättre att arbeta i mindre grupper där eleverna får mer hjälp. Det är viktigt att elever som är i behov av särskilt stöd får den optimala hjälpen som krävs. Därför kan det ses som en fördel att specialpedagogerna arbetar med dessa elever i mindre grupper där de får mer utrymme. Ett sådant arbete leder dock enligt klasslärarna till att alla andra elever som enligt klasslärarna också behöver specialpedagogiskt stöd, inte får den möjlighet till hjälp som de har rätt till.

Att det kan uppstå konflikter mellan klasslärare och specialpedagoger i sådana sammanhang är även något som Bengt Persson betonar. Persson menar att lärarnas skilda åsikter kring elevens utveckling kan ge upphov till konflikter mellan klasslärare och specialpedagoger. Detta leder i sin tur till att pedagogerna blir oense i dessa frågor. Sådana tendenser visade sig vara aktuella i förhållande till samarbete mellan informanterna för denna undersökning. Både klasslärarna och en av specialpedagogerna visade tydligt att de har olika uppfattningar kring elevernas behov, vilket har lett till att det förekommit oenigheter bland pedagogerna. Svårigheten ligger främst i att lärarnas olika

erfarenheter med dessa elever bidrar till skilda uppfattningar kring vad som är viktiga behov för eleverna. Å ena sidan kan det ses som en fördel att pedagogerna ser olika perspektiv eftersom de i detta sammanhang kan ta hjälp av varandras erfarenheter för att på så sätt stödja eleverna på bästa möjliga sätt. Å andra sidan är det inte en lätt uppgift att hantera eftersom det kan förekomma envishet bland pedagogerna, vilket resultatet för denna studie visar. Att samarbetet har misslyckats beror även på brist på engagemang och viljan till samarbete, vilket resultatet för denna studie visar.

Att det finns skilda perspektiv i frågan kan ses som en självklarhet eftersom klasslärares arbete med eleverna skiljer sig åt från specialpedagogernas arbete med eleverna. Att vara klasslärare och att vara specialpedagog innebär att man har olika funktioner inom skolans verksamhet. Klasslärare arbetar med betydligt större grupper av barn där det inte är lika självklart att alla elever i klassrummet är i behov av extra stöd. Viktigt att poängtera är dock att det i varje klassrum kan finnas elever som av olika skäl kanske kan påverkas negativt i undervisningen. Därför bör alla elever i svårigheter få möjlighet till hjälp och inte endast de som är ”svagast”. Genom uttalanden från båda klasslärarna visade det sig även vara ett mer dynamiskt arbete och flexibla grupper som eftersträvas, vilket återigen visar att de är missnöjda med det nuvarande samarbetet. Det strävar efter att samarbetet blir mer organiserat och strukturerat där det förekommer mer uppföljningar kring hur gruppmedlemmarna tänker om vad som sker. På så sätt får alla elever möjlighet till hjälp. Klasslärarna och specialpedagogerna har dock skilda åsikter i fråga om vilka elevers behov som är viktigast, vilket återigen inte alltid gett en praktisk effekt på klassen. Viktigt att poängtera är dock att undersökningen bortsett från detta visar att ett samarbete mellan klasslärarna och specialpedagogerna finns. Detta samarbete bör dock förbättras väldigt mycket. Resultatet för studien visar även som tidigare nämnts att klasslärarna och specialpedagogerna tänker väldigt olika kring elevernas behov, vilket har lett till att samarbetet har brustit. Detta utesluter dock inte att pedagogerna inte ska engagera sig i samarbetet, utan tvärtom. De bör engagera sig för att genom att ta del av varandras erfarenheter tillsammans kunna uppnå de uppsatta målen.

Enligt Ellmin finns inga gemensamma mål att sträva efter i grupper organiserade efter specialistmodellen. På så sätt minskas behovet av samarbete. Enligt samtliga informanter var dock samarbetet i gruppen präglad av gemensamma mål och syften. Pedagogerna menade även att det fanns en gemensam syn på elevernas behov. Svårigheten visar sig vara hur pedagogerna skall gå tillväga för att uppnå målen, vilket samtliga informanter tyckte olika om. Trots att pedagogerna menade att de har en gemensam syn på elevernas behov visar det sig vara vägen till hur de skall stödja dessa elever som de har olika uppfattningar om. Därmed ligger komplexiteten i klasslärares och specialpedagogernas

grundsyn på vad som är viktiga behov för eleverna. Därför råder det också tvivel bland pedagogerna framför allt i förhållande till hur målen skall uppnås.

Samtidigt finns det tendenser ur det insamlade materialet som visar på att samarbetet bland informanterna kan präglas av kunskapsmodellen. Enligt Ellmin är kunskapsmodellen den ideala arbetsmodellen som ger störst möjlighet att arbeta målmedvetet mot gemensamma mål. I grupper organiserade enligt kunskapsmodellen utnyttjas individualitet, specialkunskaper och kompetens på sådant sätt som tillför arbetet. Det råder inget tvivel om att varje gruppmedlems specialkunskaper och kompetens utnyttjas eftersom de ses i arbetslaget och tar del av varandras erfarenheter. Frågan är fortfarande om kompetensen utnyttjas fullt ut? Pedagogerna diskuterar med varandra när de träffas under möten, men frågan blir om alla lyssnar på varandra och respekterar varandras upplevelser och åsikter. Det visar sig återigen vara deras skilda synsätt och grundsyn kring elevernas behov som försämrar samarbetet och som påverkar målen som ska uppnås.

Enligt Ellmin utgörs samarbetet i en grupp av två dimensioner, vilka är uppgift och samspel. Dessa förutsättningar måste enligt Ellmin finnas samtidigt för att gruppen skall bli framgångsrik. Han menar att varje framgångsrik arbetsgrupp lägger lika stor vikt vid båda dimensionerna. Inom uppgiftsfunktionen bör det bland annat finnas klara formulerade mål samt tillräcklig kompetens hos befattningshavarna. Inom samspelsfunktionen bör gruppmedlemmarna i ett arbetslag bland annat förstå sin roll och sitt ansvarsområde samt vara villiga till att samarbeta för att bidra till helheten.

Att det finns klart formulerade mål och tillräcklig kompetens hos pedagogerna är inget som kan ifrågasättas eftersom resultatet visar att samtliga informanter vet vad de talar om. Däremot är det återigen vägen dit som kan hindra att målen kan uppnås. Det visar sig även vara pedagogernas skilda erfarenheter och grundsyn som står som hinder för ett mer effektivt och organiserat samarbete som istället för tvivel kan tillföra glädje och en positiv arbetsmiljö. Hinder för ett sådant samarbete är även att pedagogerna inte är villiga att engagera sig i samarbetet.

Resultatet visar att samtliga har goda kunskaper inom sitt område, vilket innebär att de vet vad deras roll innebär. Komplexiteten ligger dock i hur dessa två dimensioner kan förenas på bästa möjliga sätt. Detta är något som kräver mycket arbete och mycket tid. I detta sammanhang måste personalen vara villig att arbeta och utvecklas, vilket resultaten för studien visar det motsatta.

Det intressanta med resultatet som undersökningen gett är att det finns skilda perspektiv bland klasslärarna och specialpedagogerna, var och en menar att deras perspektiv är det rätta, att se elevernas behov ifrån.

Klasslärarna och specialpedagogerna har hög kompetens och lång erfarenhet i förhållande till sitt yrke. Deras skilda synsätt visar på att det går att tolka frågan utifrån olika perspektiv, det vill säga ur en klasslärares perspektiv och ur en specialpedagogs perspektiv. Detta innebär dock inte att det inte är möjligt att samarbeta. Det handlar om tid, kraft och vilja, något som det verkar finnas brist på i förhållande till samarbetet som informanterna beskrivit. Det är viktigt att kunna förenas och möta varandra halvvägs genom att ta del av varandras erfarenheter och därmed få en mer välfungerande samarbetsform. En förutsättning till detta är att i samarbetet utnyttja tiden mer effektivt. En förutsättning är även att samtliga samarbetande pedagoger har viljan att lyssna på varandra för att tillsammans hitta en väg som hjälper alla elever. Frågan är dock om detta kan uppnås om samarbetet inte fungerar bra, vilket resultatet för studien visar tydliga exempel på. Frågan är även om pedagogerna är villiga att engagera sig för att förebygga det dåliga samarbetet. Detta är dock frågor som inte kan besvaras i denna studie.

6 Sammanfattning

Syftet med detta examensarbete har varit undersöka hur samarbetet ser ut mellan klasslärare och specialpedagoger samt om samarbetet har någon positiv eller negativ påverkan på berörda elever. Intresset för att behandla detta ämne kommer främst från erfarenheter av den verksamhetsförlagda utbildningen som många gånger visat att samarbetet mellan olika lärare kan se olika ut. En del lärare samarbetar effektivt där det finns en positiv miljö i arbetslaget samtidigt som andra lärare kanske inte fungerar lika bra ihop, vilket leder till att samarbetet brister.

I alla skolor sker ett samspel mellan lärare, elever och övrig personal som arbetar i verksamheten. Det kan vara i klassrummet, i arbetslag, under olika former av möten eller som i denna studie behandla ett samarbete mellan klasslärare och specialpedagoger. Hur samarbetet ser ut, hur det fungerar eller inte fungerar kan skilja sig åt från skola till skola, från grupp till grupp och från person till person. Hur samarbetet fungerar eller inte fungerar kan även handla om olika pedagogers erfarenheter, upplevelser och attityder i förhållande till sin egen verksamhet.

De flesta människor som ingår i en arbetsgrupp kanske kan hålla med om att det centrala i ett samarbete är att uppnå ett syfte, ett mål och en gemenskap som bidrar till en framgångsrik och positiv arbetsmiljö. Att ingå i en välfungerande arbetsgrupp är dock inte den lättaste uppgiften vi människor har att hantera eftersom alla människor är olika, tänker olika och har olika uppfattningar. Därför är det viktigt att som gruppmedlem i en arbetsgrupp kunna förenas i en gemenskap där det finns förståelse och ömsesidig respekt för varandras upplevelser och erfarenheter.

Att vara klasslärare och att vara specialpedagog kan ses som två skilda yrken, men nyckelgruppen för dessa yrkesroller utgörs av elever, elever vars förutsättningar och behov skiljer sig åt. Därmed är en av skolans viktigaste uppgifter att anpassa undervisningen på så sätt att varje elev kan ta del av den. Tidigare forskning visar att detta är en central uppgift för varje lärare, samtidigt som det är en av de svåraste uppgifterna en lärare måste leva upp till. (Persson 2007)

6.1 Slutsatser

Slutsatsen som kan dras efter genomförandet av denna undersökning är framför allt att tidsbrist och skilda uppfattningar mellan klasslärare och specialpedagoger kring olika elevers behov är två faktorer som påverkar undervisningen och samarbetet negativt. Slutsatsen blir även att samarbetet mellan klasslärarna och specialpedagogerna för denna undersökning delvis fungerar bra, men skulle kunna förbättras och bli mer effektivt, vilket tre av informanterna tydliggjorde. Slutsatsen som kan dras är även att samarbetet till en viss del kan ge en negativ effekt på eleverna eftersom resultatet för studien visar att

ett flertal elever blivit negativt påverkade av det bristande samarbetet. Denna slutsats går dock inte att generaliseras ur ett allmänt perspektiv eftersom undersökningen endast är avgränsad till en skola. Därmed hänvisas slutsatsen för denna undersökning till fyra pedagogers attityder, upplevelser och åsikter kring samarbete. Ett bra eller dåligt fungerande samarbetet för en grupp människor kan upplevas annorlunda av en annan grupp människor. Därför går det inte att hävda att en specifik arbetsmetod eller en specifik samarbetsmodell är den bästa möjliga. Det handlar om att pröva vilken metod som passar den egna arbetsgruppen. Ett samarbete behöver heller inte grundas utifrån en viss modell för hur ett bra samarbete fungerar, utan gruppmedlemmarna kan anpassa sig efter vad man själv kommit fram till i gruppen. Förutsättningen är att samtliga i en grupp är villiga att engagera sig och ägna tid åt detta. Däremot kan sådana arbetsmodeller fungera som stöd för ett arbetslag eftersom det visar hur man som grupp kan gå tillväga för att uppnå ett effektivt samarbete med gemensamma mål och syften att sträva efter och att uppnå.

I dagens läge ställs höga krav på lärare eftersom skolan befinner sig i ständig förändring. Därför måste lärare anpassa sig och utveckla sina kunskaper i takt med de förändringar som sker. De måste även kunna fungera i ett samspel med övrig personal på skolan för att på så sätt bidra till en bra miljö. Det är dock inte endast lärarens uppgift att bidra till detta, utan även övrig personal som i denna undersökning omfattar specialpedagoger.

6.2 Förslag på vidare forskning

Förslag på vidare forskning är att undersöka förhållandet mellan grundskolans tidigare och senare år där fokus riktas mot hur elever i år 7-9 påverkas av att de inte får möjlighet till specialpedagogiskt stöd. Förslaget på en sådan forskning kommer i samband med att skolan som utgjort grunden för denna undersökning endast bedriver specialpedagogisk verksamhet för barn i yngre åldrar, det vill säga från år 1-6. Detta innebär inte att den specialpedagogiska verksamheten är utformad på så sätt i alla skolor, men det kanske finns många skolor vars specialpedagogiska verksamhet endast riktar sig mot elever i yngre åldrar. Därför skulle det vara intressant att göra en sådan undersökning. Förslaget kommer dessutom i samband med samtal med lärare som undervisar elever i år 7-9, som genom uttalanden beskrivit att det behövs specialpedagogisk hjälp även för elever i grundskolans senare år. Förslag på vidare forskning är även att genom tillämpning av olika modeller för bra samarbete på en skola undersöka om det ger en positiv effekt på samarbetet i ett arbetslag.

7 Referenser

Tryckta källor:

Ellmin, Roger, 1992. *Laganda och samarbete – om skolmiljö och vuxensamspel*. Första upplagan Uppsala. Almqvist & Wiksell Förlag

Kvale, Steinar, 1997. *Den kvalitativa forskningsintervju*. Studentlitteratur

Läraryrket, 2005. Lärarnas riksförbund

Lundgren, Marianne & Persson Bengt, 2003. *Barn och unga i riskzonen samverkan och förebyggande arbete*. Upplaga Stockholm. Svenska kommunalförbundet

Persson, Bengt, 2007. *Elevers olikheter och specialpedagogisk kunskap*. Andra upplagan Stockholm Liber

Salamancadeklarationen (2006) *Salamancadeklarationen och Salamanca+10*. Svenska Unescorådet.

Elektroniska källor

Nationalencyklopedin

www.ne.se

8 Bilagor

Nedan kommer två bilagor med samtliga intervjufrågor som skickades till informanterna via mejl och som ställdes under intervjun.

Intervju frågor till specialpedagogerna

1. Hur länge har du arbetat som specialpedagog?
2. Hur upptäcker du som specialpedagog att en elev är i behov av extra stöd?
3. Vilka problem upplever du som specialpedagog i undervisningen i relation till elever som är i behov av särskilt stöd?
4. Vilket ansvar anser du som specialpedagog att du har i relation till elever i behov av särskilt stöd?
5. Vilket ansvar anser du att klasslärare har i relation till elever i behov av särskilt stöd?
6. Hur är samarbetet mellan er specialpedagoger och klasslärare organiserat?
7. Hur upplever du själv samarbetet mellan er specialpedagoger och klasslärare?
8. Anser du att samarbetet fungerar bra?
9. Anser du att du har tillräcklig kontakt med elevernas klasslärare?
10. Anser/upplever du att samarbetet mellan er specialpedagoger och klasslärarna är präglad av gemensamma mål och syften och att ni har en gemensam syn på elevernas behov?
11. Anser du att samarbetet har någon påverkan på berörda elever? (om det fungerar bra eller dåligt)
12. Kan du se någon förbättring av ditt/verksamhetens sätt att samarbeta mellan klasslärarna?
13. Om du själv fick bestämma hur skulle du samarbeta med klasslärarna?

Intervjufrågor till klasslärarna

1. Hur länge har du arbetat som lärare?
2. Vilka problem upplever du som klasslärare i din undervisning i relation till elever som har svårigheter av olika slag? (exempelvis läs- och skrivsvårigheter/dyslexi, koncentrationssvårigheter osv.)
3. Hur är samarbetet mellan er klasslärare och specialpedagoger organiserat?
4. Hur upplever du själv samarbetet mellan er klasslärare och specialpedagogerna?
5. Anser du att samarbetet fungerar bra?

6. Anser du att du har tillräcklig kontakt med elevernas specialpedagoger?
7. Anser/upplever du att samarbetet mellan er klasslärare och specialpedagoger är präglad av gemensamma mål och syften och att ni har en gemensam syn på elevernas behov?
8. Anser du att samarbetet har någon påverkan på berörda elever? (om det fungerar bra/dåligt)
9. Kan du se någon förbättring av ditt/verksamhetens sätt att samarbeta med specialpedagogerna?
10. Om du själv fick bestämma hur skulle du samarbeta med specialpedagogerna?